

*До спеціалізованої вченої ради Д 41.055.03
Одеського національного економічного університету
Міністерства освіти і науки України*

ВІДГУК

**Офіційного опонента, доктора економічних наук,
професора РЕШЕТНИКОВОЇ ІРИНИ ЛЕОНІДІВНИ на дисертаційну
роботу АВДІЄНКО ЯНИ АНАТОЛІЙВНИ на тему:
«Субконтрактація як форма маркетингової діяльності промислових
підприємств», представлену до захисту на здобуття наукового ступеню
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження

Сучасні умови функціонування української економіки спонукають до пошуку інноваційних форм ведення господарської діяльності підприємств промисловості. Посилення конкуренції та впровадження досягнень науково-технічного прогресу змушують підприємства кооперуватися для досягнення спільної мети – отримання прибутку. Однією з сучасних форм промислової кооперації є субконтрактація, яка надає можливість різномасштабним промисловим підприємствам більш ефективно налагоджувати виробничий процес, при цьому мінімізувати витрати та підвищити якість продукції. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць та досвіду впровадження коопераційних зав'язків, питання вдосконалення та ефективного використання субконтрактації є недостатньо дослідженими та методично розробленими. Це обумовлює потребу в дослідженні та вдосконаленні засад розвитку субконтрактних відносин і доводить актуальність обраної здобувачем Авдієнко Я.А. теми дисертаційного дослідження, об'єктом якого стало формування економічно обґрунтованих відносин в процесі субконтрактації між різномасштабними промисловими підприємствами та використання маркетингової складової цих відносин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми підтверджується зв'язком дисертації з тематикою досліджень кафедри Одеського національного економічного університету, зокрема за темами: «Маркетингові інструменти інноваційного розвитку економічних систем» (ДР № 0112U000128), де автором уточнено основні переваги та недоліки субконтрактації, підкреслено маркетингову складову процесу та розроблено методичні основи створення Центру субконтрактації; «Кон'юнктурний супровід та імплементація стратегії просування наукових розробок та промислової продукції на експорт» (ДР № 0116U000751), в межах якої запропоновано залучати заклади вищої освіти до організації інфраструктурної підтримки Центру субконтрактації; «Експортно-орієнтована маркетингова діяльність підприємств в умовах промислової революції 4.0» (ДР № 0117U002956), в якій розглянуто інноваційні

маркетингові інструменти, необхідні для забезпечення функціонування субконтрактації; в прикладній роботі «Проведення моніторингу з метою аналізу виробничих потужностей, ринку збуту готової продукції, проблем підприємництва та шляхів їх вирішення (код класифікатора ДК 016-2010 70.10.1 «Послуги головних контор/офісів», ДК 016-2010 73.20.1 «Послуги щодо досліджування ринку та подібні послуги»)» (ДР № 0114U005379) - здійснено маркетингові дослідження промислових підприємств м. Одеси та запропоновано організацію Центру субконтрактації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій

Основні наукові положення дисертаційної роботи, результати і висновки дослідження мають достатньо високий ступінь обґрунтованості та вірогідності. Вони спираються на критичне узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем організації та впровадження субконтрактації в практику різномасштабних промислових підприємств України, а також законодавчі й нормативні акти України, дані Державної служби статистики України, Інтернет-ресурси, матеріали підприємств промисловості. Обробка даних здійснювалася за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Обґрунтованість основних висновків дослідження базується на глибокому знанні і розумінні методологічного підґрунтя досліджуваної проблеми, об'єкта і предмета дослідження, а також розумінні дисертантом усієї сукупності проблем, що стосуються теорії і практики впровадження субконтрактації на різномасштабних промислових підприємствах з урахуванням маркетингових функцій. Окремі теоретичні положення роботи та прикладні аспекти базуються на методах аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, порівнянь, систематизації та групування, експертних оцінок, картографічний методу та кластерного аналізу, принципах холізму та холістичного маркетингу, економіко-математичного моделювання та ін.

Все це дозволяє зробити висновок про системний характер дослідження, високий ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій, котрі впливають із результатів дослідження.

Достовірність та новизна наукових положень та висновків дисертації

Визначивши в якості мети дослідження теоретико-методичне обґрунтування положень щодо впровадження субконтрактації та забезпечення її маркетингової складової, автор сформулював ряд наукових і практичних завдань. Їх реалізація дозволила отримати результати, які свідчать про наукову новизну, практичне значення та наявність чіткого предмету захисту.

Визначена мета та поставлені завдання повністю реалізовані в ході дослідження, результати якого відображено у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках до кожного з розділів

(стор. 81-82, 133-134, 192-193 дисертації) і в загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (стор. 194-196 дисертації). Вони в сукупності вирішують актуальне завдання, яке полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні втілення на принципах цифрової економіки маркетингової функції субконтрактації між промисловими підприємствами різних розмірів.

Здобувачу вдалося комплексно дослідити концептуальні засади щодо тлумачення поняття «субконтрактація» (стор. 36-38 дисертації), проаналізувати світовий досвід субконтрактних відносин, сучасні класифікації та класифікаційні ознаки (стор. 63-64 дисертації), дослідити основні теоретико-методичні засади розрахунку ефективності впровадження субконтрактації для підприємств-учасників та запропонувати власну гіпотезу методичних засад з урахуванням маркетингових витрат (стор. 80-81 дисертації), визначити структуру ринку промисловості України на основі комплексу економічних показників (стор. 110-111 дисертації), проаналізувати розвиток промислових підприємств в місті, яке досліджується як приклад, для виявлення потенційних підприємств-учасників субконтрактації (стор. 127-130 дисертації), запропонувати методичні основи щодо варіантів створення Центру субконтрактації та забезпечення його маркетингових функцій (стор. 144-148 дисертації), розробити методичні рекомендації щодо визначення економічного ефекту від економії витрат на маркетингову діяльність для потенційного учасника Центру субконтрактації (стор. 187-190).

Обґрунтованість отриманих дисертантом висновків та рекомендацій забезпечується опрацюванням літературних джерел, використанням значної кількості теоретико-методичних розробок, масиву даних офіційної статистичної інформації, а також результатів проведених автором досліджень різномасштабних промислових підприємств щодо впровадження субконтрактації.

Відповідність розроблених здобувачем методичних підходів та рекомендацій сучасним економічним процесам, придатність до застосування у подальших наукових дослідженнях та практичній діяльності різномасштабних промислових підприємств дозволяє засвідчити їх обґрунтованість і підтвердити достовірність та новизну.

До наукових результатів, які спрямовані на удосконалення теоретико-методичних положень та розробку прикладних рекомендацій щодо впровадження субконтрактації на промислових підприємствах різних розмірів, можна віднести:

1. уточнення теоретико-методичних підходів щодо визначення економічного ефекту від організації субконтрактації на підприємствах промисловості України з урахуванням витрат на маркетинг (п.3.3.). Потенційним результатом цього для різномасштабних підприємств промисловості є: скорочення витрат на виробництво продукції та маркетингові витрати, налагодження ефективних комунікацій між замовником та постачальником, які вступають в контрактні відносини, застосування маркетингових та додаткових функцій, які можуть дозволити

використати можливості страхового маркетингу та маркетингового аудиту, інтернет-маркетингу; інфраструктурної підтримки субконтрактації; формування маркетингу відносин;

2. картографічний метод дослідження отриманих кластерів (п.2.2.), що дозволило просторово зобразити характеристику отриманих кластерів, оскільки в основі субконтрактації лежить транспортна складова, яка має тенденцію до зниження за рахунок локалізації зусиль в скупченнях підприємств в промислово розвинених осередках;

3. гіпотези щодо створення Центру субконтрактації (п.3.1.-3.2.) та вдосконалення маркетингової функції, що базуються на теоретико-методичних засадах, які систематизовані та сформульовані автором на с. Це дозволяє системно враховувати специфіку цілей, функцій та форм впровадження субконтрактації, визначити суб'єкти та об'єкти для її реалізації та оцінку ефективності для конкретних підприємств.

Крім того суттєвий інтерес становлять сформульовані автором теоретичні положення, котрі отримали подальший розвиток у дисертаційній роботі, у т.ч.:

1. Змістовне наповнення поняття «субконтрактація», а саме уточнення в порівнянні з попередніми тлумаченнями, на основі врахування змін ринку в умовах цифрової економіки, яке базується на інформаційно-комунікаційних технологіях (стор. 38 дисертації та стор. 6 автореферату). Це надало можливість удосконалити дану дефініцію в розрізі довгострокових коопераційних взаємовідносин між різномасштабними промисловими підприємствами на основі договору-підряду, з метою підвищення ефективності виробничого процесу і задоволення попиту якісною, конкурентоспроможною продукцією в умовах трансформації ринку в бік цифрової економіки.

2. Науково-теоретичні підходи щодо класифікаційних ознак субконтрактації, прийнятих в сучасних міжнародних класифікаціях, які наряду з попередніми не розглядали застосування інноваційних маркетингових інструментів (стор. 64 дисертації та стор. 8 автореферату). Використання такого підходу сприятиме формуванню вітчизняними промисловими підприємствами ефективних субконтрактних відносин з сучасною маркетинговою складовою, на базі дослідженого міжнародного досвіду.

3. Теоретичні положення щодо дослідження промислового потенціалу різномасштабних підприємств по регіонах України, що передбачає можливості формування субконтрактації та її інфраструктурної підтримки (стор. 10-12 автореферату). Запропонований дисертантом підхід дозволяє виявити промислово розвинені регіони, які мають скупчення підприємств та найбільший потенціал для розвитку субконтрактації.

4. Теоретико-методичні положення щодо обґрунтування варіантів створення Центру субконтрактації в м. Одеса:

- 1) за підтримки некомерційних організацій (стор. 138-146 дисертації);
- 2) використання міжнародних інвестицій (стор. 158-175).

Це забезпечує його інфраструктурну підтримку на базі запропонованих авторських гіпотез та маркетингову складову (стор. 14-15 автореферату).

5. Прикладні засади розрахунку економічного ефекту від впровадження субконтрактації для потенційного підприємства-учасника ТОВ «Телекарт-Прилад» щодо постачання комплектуючих для ліфтобудування (стор. 187-190 дисертації). Такий підхід дозволяє проводити розрахунки з урахуванням ризиків, витрат на вступ до Центру та економії на маркетингових затратах(стор. 15-16 автореферату).

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів

Аналіз наукових результатів дозволяє констатувати, що розробки автора доповнюють і розвивають економічну науку з позицій наукового світогляду та обізнаності з аспектами впровадження субконтрактації на промислових підприємствах різних розмірів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що використання теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи спрямоване на підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємств промисловості України та машинобудівної галузі, зокрема.

Окремі положення дисертації впроваджено та використано у роботі ПАТ ВО «Стальканат-Сілур» (акт про впровадження №16/437-1 від 14.04.2018 р.); ТОВ «Алекс-Агро» (акт про впровадження №184-3 від 22.05.2018 р.); ТОВ «Телекарт-прилад» (акт про впровадження №34/сп від 23.05.2018 р.). Рекомендації щодо створення Центру субконтрактації з урахуванням моніторингу аналізу виробничих потужностей, ринку збуту готової продукції та проблем підприємництва міста надано Департаменту економічного розвитку Одеської міської ради (довідка №1569/01 - 41/01 від 31.08.2018 р.).

Окремі положення кандидатської дисертації використовується у навчальному процесі Одеського національного економічного університету під час викладання навчальних дисциплін «Маркетинг», «Паблік рилейшинз», «Рекламний менеджмент» (довідка № 01-11/855 від 21.05.2018 р.).

Відповідність роботи вимогам МОН України

Дисертацію має загальноприйняту структуру, яка відповідає вимогам, котрі висуваються до дисертацій. Автореферат підготовлений відповідно вимог до змісту, структури та стилю викладення і відображає основні наукові результати, які одержані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації дисертаційної роботи. Глибоке вивчення дисертації та автореферату дозволяє зробити висновок щодо ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

За матеріалами дисертації опубліковано 17 наукових праць, загальним обсягом 7,91 д.а., з яких особисто авторові належить 5,86 д.а. Серед опублікованих праць - 3 підрозділи у колективних монографіях, у тому числі 1 – у міжнародній, 8 статей – у наукових фахових

виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – у зарубіжному виданні. Основні положення і результати дисертаційної роботи, висновки і рекомендації підтверджено їх широкою апробацією і схваленням на 6 науково-практичних конференціях різного рівня. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають нормативним вимогам щодо публікації основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук.

Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків та рекомендацій відзначається науковою значущістю, логічною структурою і забезпечує доступність сприйняття. Текстовий матеріал проілюстровано достатньою кількістю таблиць, рисунків, формул і додатків, які в повній мірі розкривають суть дисертації.

І дисертація, і автореферат здобувача відповідають всім вимогам до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Ознайомлення з дисертаційною роботою та авторефератом дають можливість сформулювати окремі зауваження та положення, котрі можуть слугувати підставою для наукової дискусії, а саме:

1. В п.1.1. автор наводить свої міркування та узагальнює результати досліджень інших вчених щодо визначення виробничої кооперації, її вихідних форм, порівняльну характеристику (стор. 34-37 дисертації). Однак поняття «субконтрактація» надано лише з позиції відомих організацій та згруповано в Додатку А.
2. На рис. 1.8. (стор. 53 дисертації) зображено комбіновану схему взаємодії учасників субконтрактації в європейській моделі, однак не зовсім зрозуміло, зв'язки формуються тільки між великим, середнім та малим підприємствами чи має дійсно змішану форму.
3. В п.2.2. автором запропоновано комплекс економічних показників, за якими проводився кластерний аналіз різномасштабних промислових підприємств, однак не обґрунтовано вибір саме цих показників (стор. 103 дисертації).
4. В параграфі 3.1. (стор. 143 дисертації) здобувач рекомендує гіпотезу щодо підтримки заснування Центру субконтрактації некомерційною організацією – УСПП, однак недостатньо аргументовано в якому співвідношенні мають вкладатися кошти даної організації, буде це одноосібний власник чи структура управління включатиме багатьох співзасновників.
5. Формула розрахунку економічної ефективності від впровадження субконтрактації для підприємства учасника, яка представлена в п.3.3. (стор. 188 дисертації та стор. 16 автореферату), потребує пояснення щодо ризиків, які розглядаються, а саме в якому вираженні вони повинні бути представлені.

Загальний висновок

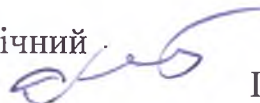
Дисертація Авдієнко Яни Анатоліївни на тему «Субконтрактація як форма маркетингової діяльності промислових підприємств» є завершеною самостійною науковою працею із логічною структурою, в якій вирішуються актуальні для сьогодення питання. Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволив зробити наступні висновки:

- отримані результати достатньою мірою обгрунтовані, містять наукову новизну та мають практичну цінність для різномасштабних промислових підприємств;
- зроблені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи;
- за змістом, актуальністю, постановкою завдань дослідження, обгрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами), за складом вирішених завдань дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

У зв'язку з цим, вважаю, що Авдієнко Яна Анатоліївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

І.Л. Решетнікова

